

Classica et Christiana, 20/1, 2025,
ISSN: 1842-3043; e-ISSN: 2393-2961

DOI: 10.47743/CetC-2025-20.1

Rezumate/Riassunti/Abstracts

UN TRADUCĂTOR UITAT AL LUI HORAȚIU:
DUMITRU C. OLLĂNESCU

DOI: 10.47743/CetC-2025-20.1.17

Adrian-Bogdan CEOBANU
(Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași)

Keywords: *translator, Horace (Horatius), Dumitru C. Ollănescu, biography, diplomat.*

Abstract: *A forgotten translator of Horatius: Dumitru C. Ollănescu.* Dumitru C. Ollănescu, perhaps little known in the Romanian historiography, merged, over the course of several decades, his diplomatic career with the administrative one and with literary concerns. Since his university studies, he was interested in the work of the Latin poet Horace, and in 1891, was published at the Socec publishing house the volume – Quintus Horatius Flaccus, Ode, Epode, Carmen Saeculare, translation into verse by Dumitru Constantin Ollănescu, vol. I – on which the translator worked for over a decade. The publication of the translation was not overlooked by contemporaries. For example, Titu Maiorescu published a review in which, on the one hand, he appreciated Ollănescu's effort, and on the other hand, he surprised the difficulties of receiving and assimilating classical metrics in modern poetry.

Cuvinte-cheie: *traducător, Horațiu, Dumitru C. Ollănescu, biografie, diplomat.*

Rezumat: *Dumitru C. Ollănescu, cunoscut poate prea puțin în istoriografia românească, a îmbinat, pe parcursul mai multor decenii, cariera diplomatică cu cea administrativă și cu preocupările literare. A fost interesat încă din timpul studiilor universitare de opera poetului latin Horațiu, iar în 1891, la editura Socec a fost publicat volumul – Quintus Horatius Flaccus, Ode, Epode, Carmen Saeculare, traducțiune în versuri de Dumitru Constantin Ollănescu, vol. I – la care traducătorul a muncit peste un deceniu. Publicarea traducerii nu a fost trecută cu vederea de contemporani. De exemplu, Titu Maiorescu a publicat o recenzie în care, pe de o parte, aprecia efortul lui Ollănescu, iar pe de altă parte, surprindea dificultățile receptării și asimilării metricii clasice în poezia modernă.*

UN EPISOD DIN ISTORIA ROMEI LA ÎNCEPUTURILE TEATRULUI ROMÂNESC: VIRGINIA DE VITTORIO ALFIERI

DOI: 10.47743/CetC-2025-20.1.33

Gabriela E. DIMA
(Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași)

Keywords: *Livy, tyranny, freedom, Aristia, translation.*

Abstract: *An episode of Roman History at the Beginnings of the Romanian Theatre: Virginia by Vittorio Alfieri.* In 1836, Constantin (Costache) Aristia published in Bucharest, at the printing house of Ion Heliade Rădulescu, two translations of Vittorio Alfieri's tragedies, Virginia and Saul, which he staged with the aim of awakening the Romanians' longing for freedom. The subject of Virginia is taken by Alfieri from the history of Livy, following the Latin text with remarkable fidelity and developing its anti-tyrannical component. The present paper traces the way in which Livy's episode reaches the Romanian language through the poetic-dramatic achievement of the Italian writer.

Cuvinte-cheie: *Titus Livius, tiranie, libertate, Aristia, traducere.*

Rezumat: *În 1836, Constantin (Costache) Aristia publică la București, la tipografia lui Ion Heliade Rădulescu, două traduceri din tragediile lui Vittorio Alfieri, Virginia și Saul, pe care le și pune în scenă cu scopul de a trezi în publicul românesc dorul de libertate. Subiectul tragediei Virginia este preluat de Alfieri din istoria lui Titus Livius, el urmărind cu remarcabilă fidelitate textul latin și dezvoltând componenta anti-tiranică a acestuia. Lucrarea de față urmărește modul în care episodul livian ajunge în limba română prin intermediul realizării poetico-dramatice a scriitorului italian.*

VIRTUS ROMANA REDIVIVA. THE LATINITY OF THE NATION IN THE ROMANIAN PRESS IN TRANSYLVANIA IN THE SECOND HALF OF THE 19TH CENTURY

DOI: 10.47743/CetC-2025-20.1.47

Mircea-Cristian GHENGHEA
(“Alexandru Ioan Cuza” University of Iași)

Keywords: *Latinity, Romanian press, Transylvania, national identity, the good emperor.*

Abstract: *The idea of Latinity was used in Transylvania in the 18th-19th centuries, both to stimulate and cultivate Romanians' loyalty to the Vienna Court and to affirm and strengthen the national identity against the processes of denationalization specific to that time. In the second half of the 19th century, in the context of the general development of the Romanian press, Latinity gained an increasing importance, becoming a leitmotif in the effort of Transylvanian Romanians to have their natural rights recognized. Through our text we try to provide an overview on the significance that the press of the time gave to the idea of Latinity in the complicated context of that age.*

Cuvinte-cheie: *latinitate, presă românească, Transilvania, identitate națională, bunul împărat.*

Rezumat: *Virtvs Romana Rediviva. Latinitatea neamului în presa românească din Transilvania în a doua jumătate a secolului al XIX-lea. Ideea de latinitate a fost utilizată, în secolele XVIII-XIX, în Transilvania, atât pentru a stimula și a cultiva loialitatea românilor către Curtea de la Viena, cât și pentru afirmarea și întărirea identității naționale în fața proceselor de deznaționalizare specifice timpului. În a doua jumătate a secolului al XIX-lea, în contextul dezvoltării generale a presei românești, latinitatea a căpătat o importanță tot mai mare, devenind un adevărat leitmotiv în cadrul efortului românilor transilvăneni de a le fi recunoscute drepturile firești. Prin intermediul textului nostru încercăm să oferim o privire de ansamblu asupra acestui semnificației pe care presa vremii a acordat-o ideii de latinitate în contextul complicat al vremii.*

REDESCOPERIREA DACIEI „VECHI” ÎN LITERATURA ROMÂNĂ MODERNĂ. ÎNTRE NOSTALGIE ȘI CLAMAREA UNUI ALT ÎNCEPUT DE DESTIN ISTORIC

DOI: 10.47743/CetC-2025-20.1.59

Alexandru ISTRATE
(Academia Română – Filiala Iași,
Institutul de Istorie „A.D. Xenopol”)

Keywords: *Old Dacia, origins, primacy, heroes, barbarians.*

Abstract: *Rediscovering the “old” Dacia in modern Romanian literature. Between nostalgia and claiming another beginning of the historical destiny. At the dawn of Romanian modernity, a new concept began taking shape in the local culture – Old Dacia. With a semantic resonance and a temporal scope extending beyond the perspectives provided by Romanised Dacia, this “first draft” introduced an exoticism with a scholarly note into the public*

sphere, maintained curiosity and stirred a certain degree of amazement. The historical origins were discussed, and occasionally even questioned, in harmless narrative registers; those who had been presented as the earliest ancestors were re-evaluated, and a different homeland was outlined on the world map. Its acclimatisation and acceptance into the collective mindset, inclusion in school curricula, and presence in popular literature were challenging. There was a lack of necessary information, of storytellers gifted with the ability to put words to paper; above all, however, there was a scarcity of readers.

Cuvinte-cheie: Dacia veche, origini, întâietate, eroi, barbari.

Rezumat: *La începuturile modernității românești un nou concept începea să se înfiripe în cultura locală – Dacia veche. Cu o rezonanță semantică și acoperire temporală dincolo de perspectivele oferite de Dacia romanizată, bruionul revârsa în sfera publică un exotism cu iz savant, întreținea curiozități și producea o oarecare uimire. Erau discutate, pe alocuri chiar puse la îndoială, în registre narative inofensive, originile istorice, declinați cei ce până atunci fuseseră prezentați ca cei dintâi strămoși și hașurată pe harta lumii o altfel de patrie. Aclimatizarea și acceptarea sa în mentalul colectiv, preluarea în programele școlare și găzduirea într-o literatură de popularizare s-a făcut anevoios. Lipseau cuvintele informații, povestitorii hărăziți cu așternerea cuvintelor pe filă, dar mai ales cititorii.*

„ȘCOALA ARDELEANĂ” ȘI ISTORIA PROVINCIEI DACIA

DOI: 10.47743/CetC-2025-20.1.95

Sorin NEMETI

(Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca)

Keywords: *Transylvanian School, Roman Dacia, historiography, Latin origin, polemic.*

Abstract: *„Transylvanian School” and the History of the Province of Dacia.* By the syntagm “Transylvanian School” we refer to the historians of the Transylvanian Enlightenment, Samuil Micu, Gheorghe Șincai and Petru Maior. Analyzing mainly their historical work, we want to approach the members of this so-called “Siebenbürger trias” as Enlightenment historians, in the context of a German-Austrian Aufklärung. The history of Roman Dacia is for the representatives of the Transylvanian School an essential episode in the formation of the Romanian nation and thus it is integrated into a chronicle, a history of the Romanians that begins somewhere in the past and continues to their days. The authors are well informed on provincial realities, according to the current image of the era in which they write. Their sources indicate both the knowledge of antiquarian literature of the humanists from Hungary and Transylvania, as well as the historiogra-

phical productions of the 18th century regarding the ancient realities of the Lower Danube. They are in synchronism with the currents of ideas of their era, with their contemporary historical research methods and in dialogue or polemic with the German-Austrian historiography of the time. The representatives of the Transylvanian School are ideologically mobilized and discuss at length the key moments of birth of the Romanian nation, which assumes the extermination of the autochthonous (Dacian) component, ignoble, if not impure, respectively the uninterrupted continuity of "Trajan's colonists" in the hearth of Dacia. Getting lost in this, then and now, sterile polemic sometimes, they partially ignore the richness of the provincial history. Their discourse about Dacia as a province is, in fact, a modern gesticulation on a Renaissance documentary basis.

Cuvinte-cheie: Școala Ardeleană, Dacia romană, istoriografie, origine latină, polemică.

Rezumat. Prin sintagma „Școala Ardeleană” ne referim la istoricii iluminismului transilvan, Samuil Micu, Gheorghe Șincai și Petru Maior. Analizând, în principal, opera lor istorică, dorim să-i abordăm pe membrii acestei așa-zise „Sibebürger trias” ca istorici iluminiști, în contextul unui Aufklärung de inspirație germano-austriacă. Istoria Daciei romane este pentru reprezentanții Școlii Ardelene un episod esențial în formarea națiunii române din vremea lor și astfel este integrat într-o cronică, o istorie a românilor care începe undeva în trecut și continuă până în zilele lor. Autorii sunt bine informați asupra realităților provinciale, conform imaginii curente din epoca în care scriu. Sursele lor indică atât cunoașterea literaturii anticărești a umaniștilor din Ungaria și Transilvania, cât și a producțiilor istoriografice a secolului XVIII privind realitățile antice de la Dunărea inferioară. Ei sunt în sincronism cu curente de idei ale epocii lor, cu metodele de cercetare istorică contemporane lor și în dialog sau polemică cu istoriografia germano-austriacă a vremii. Reprezentanții Școlii Ardelene sunt mobilizați ideologic și discută pe larg momentele cheie ale devenirii românești, care presupun eliminarea componentei autohtone (dacice), nenobilă, dacă nu chiar impură, respectiv continuitatea neîntreruptă a „colonilor lui Traian” în vatra Daciei. Rătăciți uneori în această polemică sterilă, atunci și azi, deopotrivă, ignoră parțial bogăția istoriei provinciale. Discursul lor despre Dacia ca provincie este, în fond, o gesticulație modernă pe o bază documentară renașcentistă.

IMAGINEA DACILOR ÎN OPERELE ISTORICE ALE LUI DIMITRIE CANTEMIR

DOI: 10.47743/CetC-2025-20.1.107

Florentina NICOLAE
(Universitatea „Ovidius” din Constanța /
Institutul de Istorie și Teorie Literară „G. Călinescu”)

Keywords: *Dacia, Augustus, Traian, Ovidius, Dacians, Roman history, Romanian people.*

Abstract: *The Image of the Dacians in Dimitrie Cantemir's Historical Works.* In this paper, we aim to analyze the historiographical work of Dimitrie Cantemir, written in Latin and Romanian, in order to identify the ways in which the image of the Dacians is used in the author's rhetorical and argumentative strategies. The Dacians are associated with the figures of the emperors Octavianus Augustus and Trajan, which are emblematic in the author's view, for the ethnogenesis of the Romanian people. Although Cantemir believes that the Dacians were exterminated by the Romans, he uses their image, portrayed with positive, heroic features, as an argument and a proof regarding the antiquity and nobility of the Romanian people.

Cuvinte-cheie: *Dacia, Augustus, Traian, Ovidius, dacii, istoria romană, poporul român.*

Rezumat: În acest material, ne propunem să analizăm opera istoriografică a lui Dimitrie Cantemir, redactată în limbile latină și română, pentru a identifica direcțiile în care imaginea dacilor este folosită în strategiile retorice și argumentative ale autorului. Dacii sunt asociați cu figurile împăraților Octavianus Augustus și Traian, emblematici în viziunea autorului, pentru etnogeneza poporului român. Deși Cantemir consideră că dacii au fost exterminați de romani, utilizează imaginea acestora, portretizați cu trăsături pozitive, eroice, ca argument și dovadă referitoare la vechimea și noblețea poporului român.

DACIA ȘI ROMA ÎN PREOCUPĂRILE UNOR CLERICI ORTODOCȘI ROMÂNI DIN PRIMA JUMĂTATE A SECOLULUI AL XIX-LEA

DOI: 10.47743/CetC-2025-20.1.119

Daniel NIȚĂ-DANIELESCU
(Facultatea de Teologie Ortodoxă,
Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași)

Keywords: *Metropolitan Veniamin, Naum Râmnicăneanu, Rome, Dacia, „the century of nationalities”.*

Abstract: *Dacia and Rome in the preoccupations of some Romanian Orthodox clergymen from the first half of the 19th century.* In some texts written by two Romanian Orthodox clerics, protosyncellus Naum Râmnicăneanu and Metropolitan Veniamin Costachi, one can identify dominant features of the Romanian national consciousness, cultivated in the specific cir-

cumstances that characterized the beginning of the “century of nationalities”. It is worth noting the authors' zeal and persistence in expressing their convictions, their determination in addressing as many readers and auditors as possible, and the increasingly well-documented presentation of their own contributions (always prioritizing historical and linguistic argumentation). Both authors emphasized the noble Daco-Roman origins of the Romanians, which required present attitudes and expectations for the future to match the glory of past times. Moreover, this argumentation is to be found in most of the programs for the Romanian revival and unity, promoted by almost the entire Romanian political elite, with which the voice of churchmen was in consonance.

Cuvinte-cheie: Mitropolitul Veniamin, Naum Râmnicăeanu, Roma, Dacia, „secolul naționalităților”.

Rezumat: În unele texte redactate de doi clerici ortodocși români, protosinghelul Naum Râmnicăeanu și mitropolitul Veniamin Costachi, pot fi identificate trăsături dominante ale conștiinței naționale românești, cultivate în împrejurările concrete ale începutului de „secol al naționalităților”. Este de remarcat ardoarea și statornicia autorilor în exprimarea convingerilor lor, dorința acestora de a se adresa cât mai multor cititori și ascultători, precum și expunerea din ce în ce mai bine documentată a contribuțiilor proprii (privilegiindu-se mereu argumentația istorică și lingvistică). Un loc comun ambilor autori este evidențierea originii nobile daco-romane a românilor, ceea ce impunea atitudini prezente și așteptări de viitor pe măsura gloriei timpurilor trecute. Această argumentare se regăsește, de altfel, în majoritatea programele de reînnoire și de unitate românească, promovate de aproape întreaga elită politică românească, cu care vocea oamenilor Bisericii este în consonanță.

CARTEA PSALMILOR DIN VULGATA DE LA BLAJ (1760-1761): ÎNTRE MODELUL LATIN ȘI TRADIȚIE

DOI: 10.47743/CetC-2025-20.1.139

Claudia TĂRNĂUCEANU, Ana-Maria GÎNSAC
(Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași)

Keywords: Vulgate, Book of Psalms, translation, Romanian, 18th century.

Abstract: *Blaj Vulgate's Book of Psalms (1760-1761): between the Latin model and tradition.* The first Romanian translation of the Bible from Latin, dating from the second half of the 18th century, shows multiple concordances with previous versions, translated from Slavonic and Greek. Studying the hypothesis of a possible Latin source of the 16th-century Romanian psalters, we aim to investigate to what degree translation options from the Blaj Vulgate's Book

of Psalms are similar to those of the old translators. The analysis of several translation choices, mainly at the syntactic level, showed multiple resemblances in the use of some prepositions, most of them due to the Latin origin of Romanian; on the other hand, Vulgate explains the use of various prepositions in the translation from Blaj compared to older versions. As for the particular traits of biblical Latin, also occurring in the Romanian versions, the concordances can be explained by the existence of similar structures in Greek (often influenced by Hebrew) that were transferred both in the Latin and Slavonic translations, the latter transmitting them to the Romanian versions, or through the existence of similar structures in Latin and Slavonic.

Cuvinte-cheie: Vulgata, Cartea Psalmilor, traducere, limba română, secolul al XVIII-lea.

Rezumat: Prima traducere a Bibliei din limba latină în limba română, datând din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, prezintă legături evidente cu versiunile anterioare, traduse din slavonă și greacă. În contextul studierii ipotezei folosirii unei surse latine în traducerea vechilor psaltiri românești (secolul al XVI-lea), ne-am propus să investigăm în ce măsură opțiunile traducătorului Cărții Psalmilor din Vulgata de la Blaj se apropie de cele ale vechilor tâlmăcitori. În urma analizei câtorva opțiuni de traducere, în special la nivel sintactic, se observă numeroase concordanțe în uzul unor prepoziții, cea mai mare parte fiind datorată moștenirii latine în limba română; pe de altă parte, diversificarea prepozițiilor din traducerea de la Blaj comparativ cu versiunile mai vechi, caracterizate de sincretism semantic în această privință, se explică și prin varietatea lor din Vulgata. În privința aspectelor particulare, specifice latinei biblice, dar întâlnite și în versiunile românești, concordanțele pot fi explicate prin existența unor structuri asemănătoare în greacă (adesea influențate de ebraică), din care au fost preluate atât în traducerile latinești, cât și în cele slavonești, acestea din urmă transmițându-le textelor românești, sau prin existența unor structuri asemănătoare în latină și slavonă.

CROCHIURI DE PORTRATE IMPERIALE ÎN ISTORIOGRAFIA DE LA SFÂRȘITUL SECOLULUI AL XIX-LEA ȘI ÎNCEPUTUL SECOLULUI AL XX-LEA

DOI: 10.47743/CetC-2025-20.1.155

Nelu ZUGRAVU

(Centrul de Studii Clasice și Creștine, Facultatea de Istorie,
Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași)

Cuvinte-cheie: istoriografie modernă, împărați, crochiuri de portrete, modalități stilistice, Xenopol, Pârvan, Traian.

Rezumat: *Analizăm mai jos câteva lucrări istoriografice românești de la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea în care se întâlnesc crochiuri biografice imperiale. În acest sens, din punct de vedere al metodei, al conținutului și al finalității lucrărilor, am identificat trei maniere stilistice de realizare a portretelor de suverani: una neutră, apropiată de modelul monografiilor complexe de împărați; una științifico-encomiastică, în care analiza istorică obiectivă alunecă uneori în discurs retoric și patriotic; în sfârșit, una preponderent laudativă, în care faptele și caracterul suveranilor sunt idealizate până la neverosimil.*

Keywords: *modern historiography, emperors, portrait sketches, stylistic ways, Xenopol, Pârvan, Traian.*

Abstract: *Sketches of imperial portraits in late 19th and early 20th century historiography. We analyze below some Romanian historiographical works from the end of the 19th century and the beginning of the 20th century in which imperial biographical sketches are found. In this sense, from the point of view of the method, the content and the finality of the works, we have identified three stylistic ways of creating portraits of sovereigns: a neutral one, close to the model of complex monographs of sovereigns; a scientific-encomiastic one, in which objective historical analysis sometimes slips into rhetorical and patriotic speech; finally, a predominantly encomiastic one, in which the deeds and character of the sovereigns are idealized to the point of improbability.*

CULTURA E POTERE NELL'ETÀ DI VALENTINIANO I

DOI: 10.47743/C&C-2025-20.1.175

Mela ALBANA
(Università degli Studi di Catania)

Parole-chiave: *Valentiniano I, tardo impero, politica culturale.*

Riassunto: *Il presente lavoro analizza la politica culturale di Valentiniano I. L'imperatore pannonico si trovò ad agire in un'epoca complessa in cui i problemi militari avevano la priorità. Egli comunque non si disinteressò della cultura, anzi prese dei provvedimenti di ampio respiro che, partendo da singoli aspetti concreti, avevano ripercussioni generali e rientravano nell'ottica militare di un controllo generale sui gangli vitali della società.*

Keywords: *Valentinian I, late empire, cultural policy.*

Abstract: *Culture and power in the age of Valentinian I.* This paper analyses the cultural policy of Valentinian I. The Pannonian emperor acted in a complex era in which military problems took priority. He did not, however, disregard culture; he took wide-ranging measures that, starting from individual aspects, had general repercussions and were part of the military perspective of a general control over the vital ganglia of society.

Cuvinte-cheie: *Valentinian I, Imperiul târziu, politica culturală.*

Rezumat: *Cultură și putere în perioada lui Valentinian I.* Această lucrare analizează politica culturală a lui Valentinian I. Împăratul panonic a acționat într-o epocă complexă, în care problemele militare aveau prioritate. Totuși, el nu a neglijat cultura; a luat măsuri de amploare care, pornind de la aspecte individuale, au avut repercusiuni generale și făceau parte din perspectiva militară a unui control general asupra elementelor vitale ale societății.

A SHORT TEXTUAL NOTE ON AURELIUS VICTOR'S *HISTORIAE ABBREVIATAE* 1.1

DOI: 10.47743/C&C-2025-20.1.201

Moisés ANTIQUEIRA
(Universidade Estadual do Oeste do Paraná, Brazil)

Keywords: *Late antique Latin historiography, Aurelius Victor, Historiae abbrauiatae, opening sentence.*

Abstract: *A new interpretation of the meaning of the Latin verb incedo, -ere, as it reads in the opening sentence of Aurelius Victor's historical narrative (Aur. Vict., 1.1).*

Cuvinte-cheie: *istoriografie latină antică târzie, Aurelius Victor, Historiae abbrauiatae, fraza inițială.*

Rezumat: *O scurtă notă textuală la Aurelius Victor, Historiae abbrauiatae, 1.1.* O nouă interpretare a înțelesului verbului latin incedo, -ere aflat în propoziția inițială a istoriei narative a lui Aurelius Victor (Aur. Vict., 1.1).

THE PROPHET OF THE STORK: A POSSIBLE MONTANIST AGENT IN MARCUS AURELIUS' ROME

DOI: 10.47743/CetC-2025-20.1.207

Gabriel ESTRADA SAN JUAN
(Universitat de Barcelona)

Keywords: *Montanism, heresy, Marcus Aurelius, Historia Augusta, Marius Maximus.*

Abstract: *One passage from the biography of Marcus Aurelius in the Historia Augusta (13.5-6), probably taken from the lost biography by Marius Maximus, illustrates the calamities of the Antonine Plague with the anecdote of a prophet who, perched on a fig tree in the Campus Martius, proclaims an apocalyptic speech. This anonymous prophet was arrested and tried by the emperor, who spared his life. In this article, we propose to identify him as an agent of the Church of the New Prophecy, which would make him the first known Montanist prophet in Rome. So, we analyse his speech, the scenery and consequences attached, and the evolution of the Phrygian heresy at the time in order to draw comparisons.*

Cuvinte-cheie: *montanism, erezie, Marcus Aurelius, Historia Augusta, Marius Maximus.*

Rezumat: *Un pasaj din biografia lui Marcus Aurelius din Historia Augusta (13.5-6), probabil preluat din biografia pierdută a lui Marius Maximus, ilustrează calamitățile plăgii antonine printr-o anecdotă a unui profet care, așezat pe un smochin în Campus Martius, proclamă un discurs apocaliptic. Acest profet anonim a fost arestat și judecat de împărat, care i-a cruțat viața. În acest articol, propunem să-l identificăm ca un agent al Bisericii Noii Profeții, ceea ce l-ar face primul profet montanist cunoscut în Roma. Astfel, analizăm discursul său, decorul și consecințele avute, precum și evoluția ereziei frigiene în acea perioadă, pentru a trasa comparații.*

LA NOZIONE DI LIBERTÀ SECONDO CLEMENTE D'ALESSANDRIA: TRA TRADIZIONE CLASSICA E CULTURA CRISTIANA

DOI: 10.47743/C&C-2025-20.1.229

Daniela SCARDIA
(Università del Salento)

Keywords: *Clemens of Alexandria, freedom, martyrdom, apatheia, paganism.*

Abstract: *Freedom according to Clement of Alexandria: between classical tradition and Christian culture.* The article deals with the concept of *ἐλευθερία* in the work of Clement of Alexandria: in the *Protrepticus* he suggests the image of it as liberation from pagan idolatry, in other writings proposes the idea of freedom as the inner perfection of the Christian who is freed from sin and lives in the love of God.

Cuvinte-cheie: *Clement Alexandrinul, libertate, martiraj, apatheia, păgânism.*

Rezumat: *Libertatea după Clement de Alexandria: între tradiția clasică și cultura creștină.* Articolul tratează conceptul de *ἐλευθερία* în opera lui Clement al Alexandriei: în *Protrepticus* sugerează imaginea acesteia ca eliberare de idolatria păgână, în alte scrieri propune ideea de libertate ca perfecțiune interioară a creștinului care este eliberat de păcat și trăiește în dragostea lui Dumnezeu.

L'INGANNO DEL VOLTO E LA VERITÀ DELL'ODORE (A PROPOSITO DI CIC. PIS. 1; 13)

DOI: 10.47743/CetC-2025-20.1.261

Antonella TEDESCHI

(Dipartimento di Scienze Sociali, Università di Foggia)

Keywords: *Vultus, eloquentia corporis, evidentia, physiognomy.*

Abstract: *Deceptive face and truthful smell (Cic. Pis. 1; 13).* The lexical analysis of the descriptive elements of Lucius Calpurnius Piso Caesoninus' vultus (Cic. Pis. 1) and his bad bodily smells (Cic. Pis. 13) is the focus of this work: it aims at understanding the way Cicero builds the 'figure of the enemy' in the speech *In Pisonem*. Cicero shows that Piso's facial signals are deceptively falsified, aimed at providing a false image of himself (Cic. Pis. 1). Instead, the sensory analysis of odors, which he leaves behind, reveals his true degenerate nature. In a vituperatio full of comical vis, the proof of the physical and moral turpitude of Piso is provided by the *eloquentia corporis*. The evocation of a visit to his home (Cic. Pis. 13) offers the opportunity for a full description of the olfactory perceptions: the smell of wine and ganeae around Piso recreate with great *evidentia* the atmosphere of the meeting. In this way, Cicero reveals the marks of Piso's vicia and stimulates disgust and condemnation towards him.

Cuvinte-cheie: *Vultus, eloquentia corporis, evidentia, fiziognomonìa.*

Rezumat: Acest articol își propune să facă analiza lexicală a elementelor descriptive ale vultus-ului lui Lucius Calpurnius Piso Caesoninus (Cic. Pis. 1) și a mirosurilor sale corporale neplăcute (Cic. Pis. 13): scopul este de a înțelege modul în care Cicero construiește „figura dușmanului” în discursul In Pisonem. Cicero arată că semnalele faciale ale lui Piso sunt falsificate într-un mod înșelător, având ca scop crearea unei imagini false despre sine (Cic. Pis. 1). În schimb, analiza senzorială a mirosurilor, pe care acesta le lasă în urmă, dezvăluie adevărata sa natură degenerată. Într-o vituperation plină de o intensă forță comică, dovada turpitudinii fizice și morale a lui Piso este oferită de eloquentia corporis. Evocarea unei vizite la casa sa (Cic. Pis. 13) oferă oportunitatea unei descrieri complete a percepțiilor olfactive: mirosul de vin și de ganeae din jurul lui Piso recrează cu mare evidență atmosfera întâlnirii. În acest fel, Cicero dezvăluie semnele viciilor lui Piso și stimulează repulsia și condamnarea față de acesta.